

درآمدی بر لزوم به رسمیت شمردن نیازهای گروه‌های اقلیت جامعه در معماری فضاهای شهری (مطالعه‌ی موردی: معماری دوست‌دار اوتیسم)

خشایار محمدعلیها^{۱*}، نیلوفر محمدعلیها^۲، سحر علینژاد^۳

۱- کارشناس مهندسی معماری و دانشجوی روان‌شناسی عمومی، aliha.kasra@gmail.com

۲- کارشناس ارشد مهندسی معماری، nillyaliha@yahoo.com

۳- کارشناس ارشد مهندسی معماری و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد شاهرود،
valimay_arc@yahoo.com

چکیده

با توجه به پیشرفت روزافزون علوم و عمیق‌تر شدن شناخت انسانی، به رسمیت شمردن تفاوت‌های فردی انسان‌ها در طراحی فضاهای امری ضروری به نظر می‌رسد. مقاله‌ی حاضر سعی در پاسخ دادن به این پرسش دارد که چگونه می‌توان نیازهای افراد خاص و گروه‌های اقلیت جامعه را در دید کلان در فضاهای شهری پوشش داده و در دید خرد به طور ویژه فضایی را برای آن‌ها طراحی کرد. نگارندگان در مطالعه‌ی موردی خود به بیماران اتیستیک پرداخته و روش تحقیق خود را بر پایه‌ی مشاهده‌ی مستقیم، مصاحبه و تحلیل پرسشنامه قرار داده‌اند. لازم به ذکر است که این نوشته بخشی از دستاوردهای پایان‌نامه‌ای تحت عنوان: "مرکز ساماندهی درمان و توانبخشی اختلالات اتیستیک" است که در سال جاری توسط نگارندگان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود به انجام رسیده است.

واژه‌های کلیدی: تعامل، حقوق انسانی، روان‌شناسی محیطی، معماری فولدینگ، گروه‌های اقلیت، اوتیسم

مقدمه

عملکرد در ساختمان همواره مورد توجه معماران بوده تا جایی که بنیانگذاران معماری مدرن، فرم را تابع آن دانسته و در پی استانداردسازی در مقیاس کلان برآمده‌اند.^۱ اما حوزه‌ی این توجه بیشتر بر خواست و نیازهای جمعی متمرکز بوده و ناگزیر تفاوت‌های فردی را به حاشیه رانده است. چنین رویکردی منجر به گروه‌بندی‌هایی به نام اکثریت و اقلیت می‌گردد. بحث برچسب‌هایی چون نرمال و غیرنرمال را مطرح کرده و گاه تبعیضی به همراه می‌آورد. هنگامی که این دسته‌بندی‌ها منجر به نادیده گرفتن گروهی از افراد جامعه شود، نه تنها آن‌ها را منزوی ساخته، بلکه جامعه را هم از استعداد و توان بالقوه‌ی ایشان محروم می‌کند. در چنین شرایطی بازده جامعه کم و راه بر تعاملات گسترده‌تر انسانی بسته می‌شود. [۱]

به منظور در نظر گرفتن نیازهای ویژه‌ی گروه‌های اقلیت در فضاهای شهری یا برای طراحی فضاهایی ویژه‌ی گروه‌های اقلیت (شامل بیماران خاص) که تفاوت و نیازهای فردی را به رسمیت بشمارند، می‌بایست متغیرهای بسیار زیادی را در نظر گرفت. در این میان شاید یکی از مهم‌ترین چالش‌ها مشاوره گرفتن از متخصصان باشد. چرا که در

^۱ سالیوان از مهم‌ترین معماران مکتب شیکاگو، با سردادن شعار "فرم تابع عملکرد است" به رابطه‌ی میان فرم ساختمان و کارکرد آن تاکید کرد.
گاردنر، ۱۳۷۴